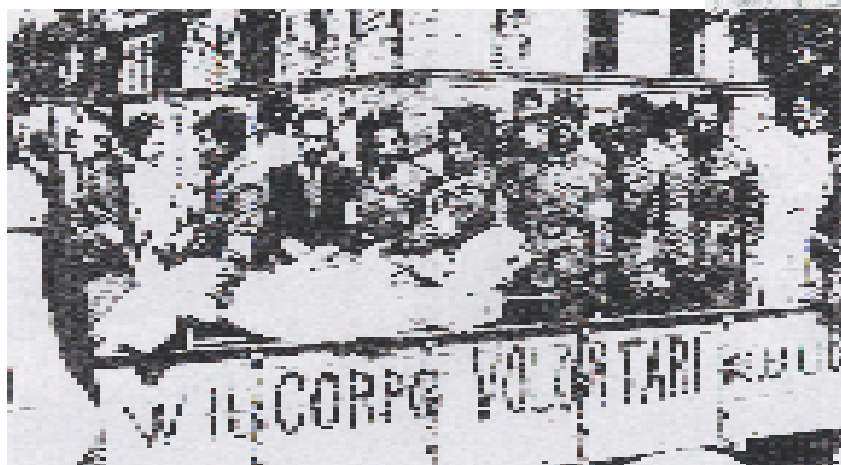

Fondazione Centro Culturale Valdese

Recitare in patouà

Quaderno n. 3

Lou tèmپ d'la guèro

Lou tèmپ 'd la libèrtà

**PROVINCIA
DI TORINO**

PROGETTO

“Il teatro del patouà”

Realizzato con il contributo della Provincia di Torino
ai sensi delle L.R. 26/90 e 37/97.

Lou tēmp 'd la libèrtà

Recita scricha da Claudio Pasquet ènt ar 1998 pēr l'anivèrsari 'dla Lettere Patenti dē Carlo Alberto. Arsità da la Filodrammatica Valdéza 'd Sén Jan.

*Tradusioùn: Lilia Garnier,
Matteo Rivoira.*

PÈRSOUNAGGE:

Maria
Annà
Sidrac
Mniste Lasseur
Pierre
Josuè
Paul
Catherine
François
Madléna
gènt quē lèzèn

PRUMIRA PART

SCENA I: Na vèia couzina èn na mîzoun 'd campanha 'd la fin dar '700, 's la coulina 'd Sén Jan: l'ann 1791.

MARIA (*na fia 'd dèzieuch an*): Aloura Annà, toun om a dourìa caize aribâ.

ANNA (*sa sore qu'i atënd èn secound mînà*): Sì, al é anà a San Gérman ar Sinodde ènsèm ar mniste Lasseur.

MARIA: E cant arib'-lou?

ANNA: Vitte, vitte, l'é caize neuch, i dourïèn aribâ a moumènt spèrou, ma... tu ave lou can qu'a jappa? La déou èsse el.

SCENA II: La li passa èn moumènt, èntèrmèntre Annà i butta a leuia mîzoun, peui la intra n'om.

SIDRAC: Bonsouar a tuchi.

MARIA: Bonsouar moun car counhà.

ANNA: Bonsouar a vou Sidrac, avéu fach boun viage?

SIDRAC: Sì, fin a la Sounaiëtte nouz èrèn ènsèm a tuchi quilli 'd la Val Luzèrna, la i èra 'co li mniste Combe, Puy, Peyrot e Lasseur. E

vou? Vou vou sèou peui pa stancâ trop ou noste chit Josuè qu'a ista jamai fèrm e qu'a vol sampe savê tout?

ANNÀ: No, el l'é pa èn problema, ma sta neuch la vaccha i a fach e l'é pa istà fasille.

SIDRAC: Ma avé-ou mëndà li vèzin? Vou dourie pa fâ dè sfors....

ANNA: Sì sì, i m'an ajouà, la li mēncarìa èncara qu'i m'ajouë'ssèn pa, l'é 'd mai la neuch que vou pasà fora 'd mîzoun pèr fâ naise li chinnou 'd iaouti, da quèlle qu'ou pasà a mîzoun. A la fin l'é anà tout bèn e euoura nouz an èn bèl chinnou 'd mai.

MARIA: Bon vou saluttou, la s'é fach tart cha qu'ane a mîzoun da nosta gënt, vouriou pa qu'istè'ssèn mal asuivà.

SIDRAC: Anà, cara counhà, anà. Sai pa sè moun mèsê e ma madonna i soun mal asuivà, ma èntèrmétre qu'aribavou ài vist isì a la viroun lou jouve Pierre Bonnet e jurariou qu'a sèrcava pa 'd boulè... scoumèttou què vouz ourè la scorta pèr anà a mîzoun.

MARIA (gènà): Oh, ma qu'é-la qu'ouz anà pènsâ... beh! arvéise Sidrac, arvéise *ma chère!*

ANNÀ: Arvéise Maria (*Maria i sai e Annà i parla a soun om*). E dizéme: ar Sinodde ma é-la anà?

SIDRAC (*qu'a vol pa dire*): Oh bèn l'é anà tout bèn.

ANNÀ: Vouz avè pa rén da dirme? La li sèrè capità carcoza, no?

SIDRAC: Ma sai pa sè dévou dirvlou, vousaoute done vouz istà jamai quiètte e peui...

ANNÀ: Vai bèn, vai bèn, vol dire què lou mëndou 'dman a la dona 'd barba Jaqqe qu'al èra ènsèm a vou, oupura divènre ar marchà ar *régent* Pons d'Èngreunha. L'é n'om, ma aprè d'èn bichér 'd vin al é boun a arsitâ-te li drî vint Sinodde a memoria. Ou sè fià bèn 'd la maire dè vosti fiy!

SIDRAC: La i à pa rén a falì, pa just ou mè fazè dire tout lon qu'ou voulè, ma vou fazè èn manira qu' m sènte èn coulpa sè vou stèrmou carcoza. Oh... ar diaou! vou l'ouriou di pèrqué l'é capità na coza da pa créire, i ài pènsà tout lou journ, èntèrmétre qu' lou Mniste Mondon a predicava...

ANNA: Quél èd Prustin, lou barba 'd la couzina dar counhà 'd Margritta 'd Bounaneuch.

SIDRAC: Lou barba 'd la... oh ènsouma, sì aquél aquì, la i à just èn mniste Mondon a Prustin... ma ènt é-la qu'èrou aribà?

ANNÀ: A la predica.

SIDRAC: Oh, sì, a na chèrta mira dar sèrmoun al a coumènsà a parlâ dar tèmpe 'd la libèrtà. Al a di què dè 'd lai ènt la Franse, 'd lai dar Col la Crous al é coumènsà lou tèmpe 'd la granda libèrtà. Al a di què la sè tratava d'èn regal dar boun Diou, al a di què quèste coze nove la chambiarèn lou mount, sì al a di propi paréi, al a di què li fransés i an coumènsà a fâ la via e na nova storia, èn na granda fèsta.

ANNA: Quèlla què que nêgousiant fransés al a mendâ la *revolution*?

SIDRAC: Si aquèlla! A n'a parlâ 'co lou préire 'd Sén Jan car més passâ aprè la mësse al a dit :«ën Fransa a soun quazi pi diaou di barbèt».

ANNÀ: Ma a la predica... i èra 'co l'*Intendente*?

SIDRAC: Sêgur! Vou savè bèn què cha qu' nou m'ndèn lou permés a sa Maestà pèr fâ lou Sinodde e què nune riunioun la pòèn fasse sènsa la prènsa 'd l'*Intendente*. Méntre Mondon parlava, lou beucavou, al a pa fâ nhanca na smorfia ma s'al aguësse pougù al

ouria bruzà lou mniste ou si eui. Voulè-ou dounâ-li tort?

ANNA: A Mondon ou a l'*Intendente*?

SIDRAC: A tuchi dui. Dar pounch 'd vista 'd l'*Intendente* dar réi qu'i a-la 'd pès d'ën peupple qu'a s'arvira, qu'a douna d'ourdin a soun réi, qu'aboulis li tittre 'd la noblesse... Dar pounch 'd vista dar mniste Mondon... vou lou savè qu'ën Fransa i an decretâ què toutte la relijoun la soun l'istés e què tuchi i soun libre 'd proufèsalle?

ANNÀ: Bhe, ën po pa dunâ tort ar mniste Mondon.

SCENA III: *La li passa na smana – lou di ën conteur – Annà i é ën mîzoun cant carcun tabùsèn a la porta.*

ANNÀ: Mniste Lasseur! Ma la vai qu'ou sè isì? Intrâ!

LASSEUR: É-lou ën mîzoun voste om, madama Malan? Ài dabsounh 'd parla-li, la prèssa!

ANNÀ: Vaou sërca-lou, a déou èsse ënt i champ isì daréire mîzoun.

Atëndè lou véou da la fnèsta, basta què lou mènde prou fort (*i orp la fnèsta e peui i braia*). Sidrac, Sidraaac! Eccou a douria aribâ subit.

SCENA IV

SIDRAC (*A intra 'd coursa e tout agitâ*):
Euoura agita-vou pa, istâ tranquilla, vaou mendâ manha Suzétta, l'anarè ma l'aoute viégge, tout bèn, 'm nèn siou caize pa avisâ, euoura vaou. Mniste Lasseur, boundi... Arvéise...

ANNÀ: Ma cala manha Suzétta qu' la li mènca 'd mai d'ën més. Lou

mniste al é vèngù vou sèrcâ, al a dabsounh 'd parlâ-vou.

SIDRAC: Ah ma aloura, pèrqué diaou, scuzame mniste, que dabsounh la i èra 'd braiâ? Dizème, dizème mousù lou mniste, peucou ès-vou utille ën carcoza?

LASSEUR: Vou 's n'arodâ dar mniste Mondon?

SIDRAC: Lou barba 'd la couzina dar counhâ... no scuzame, countinuâ.

Lou mniste Mondon, qué l qu'al a predicà ar drî Sinodde, sègur, nouz an dèscutù lounjamènt su soun sèrmoun méntre nouz artournàvèn da San German isì.

LASSEUR: Ài l'èmpresioùn qu'i n'abbièn dèscutù lounjamènt 'co li ufisial 'd la corte 'd Turin. Ir i é aribà èn méssou a Prustin, qu'a pourtava èn bando sinhà dar réi. Ar mniste Mondon l'é istà 'tfèndù 'd predicà a Prustin.

ANNÀ: La bastèrè mèndalou èn n'aouta guiéiza, i m'an di què lou mniste 'd Villasèccha al é véi e malèndait...

LASSEUR: Magara la fousse si simple, no ar mniste Mondon l'é istà revoucà lou pèrmès dar réi. Sènsa que pèrmès a pourè pa mai fâ lou mniste. Li mniste i soun counsacrà da la guiéiza, ma l'é lou réi qu'a s'arzèrva lou dréçh 'd dire sè nè mniste al i vai bèn ou no. E 'co a noste Sinodde la sèrè mèndà dè scounfèssâ lou mniste. E peui ài pouu què lou réi lou fèrè èmprizounâ.

ANNÀ: Oh lou paoure, ma al é 'co istà dèdré èmprudènt.

SIDRAC: E euoura a po mènca fasse mèndâ mniste.

LASSEUR: L'é propi paréi. Vou mousù Malan, ou douvrè pèr piazì enfourmâ 'd la coza li mémbrî dar Sinodde 'd Rourâ, Èngreunha e 'd la Toure e mèndâ a n'a quisti drî 'd mèndâ carcun ar Vilâ e a Beubi. Nous soun èn chamin què nouz ourganizèn 'd cuiètta, lou paoure Mondon a douvrè bèn countinouâ a vioure.

SIDRAC: Lou faou subit. Ma que rabbia, lou mniste Mondon a predica si bèn, ài jamai ouï 'd sèrmoun pu bél...

ANNA (*èntèroumpènt soun om*): Anà moun car om, anà (*sout voous*) arant 'd dirne n'aouta 'd la voste. E vosta dona, mniste Lasseur?

LASSEUR: Oh, i ista bèn, istés ma vou, sampe prounta a èntèroumpme. E voste fiy? A 's mènda Josuè, né?

ANNÀ: A ista bèn, l'ài mèndâ da ma gènt ou ma sore Maria, i douvrèn arpourtamlou ar séra, ma a 's farè acoumpanhâ da un 'd mi fraire, vous savè, ou qui rapimènt di miynâ...

LASSEUR: E sî, purtrop i countinouèn, malgré la li sie car' decrèt dar réi què smie pruibî lou rapimènt di chit valdés, la gerarquia catolia i countinûa ma arant. Propi lou més pasà i an roubà un miynâ ar Vilâ 'd Beubi, un Garnier... mè smia Jean, si Jean Garnier 'd cattrè an.

ANNÀ: Ma qu'é-la qu'i nèn fan d'aqui paoure miynâ?

LASSEUR: Oh i li mè'ndèn a l'*Ospizio dei catecumeni* 'd Pinîrol ou 'd Turin, dount i soun educà dai préire fin vèrs li dèss ou douzze ann, peui... peui i nèn fan 'd garsoun di marqués ou di noble.

ANNA: La finirè propi jamai?

LASSEUR: Nou dévèn avè 'd fiduccha, lou boun Diou a venèrè ajuanou. Magara al a razoun que mat 'd Mondon, la i à 'd chambiamènt qui i aribèn da la Franse...

SCENA V: *la lucche càlèn, la scena i sè eurp 's la méïma cuzina, èn paou chambia, èn chà dire, ou na voous qui lés da fora qu' la i é passà catorze ann e nou soun ènt ar 1805, èn cuzina, 'sta, Annà e Maria, èn paou pu 'n outta Josuè, qu'al a 17 ann. Intrèn Sidrac e Pierre Bonnet.*

SIDRAC: Grandi nove, lou mouderatoû Peyran al à vist Napuleoun a Turin, e a lh'à di què nou soun libre 'd fâ lou culte dount nou vòlèn!

PIERRE: Carcun di què vitte nouz ourèn na guiéisa a Pinîrol, magari 'co a Turin, e nou pourèn fase na nova guiéiza ai Blounat, nou dourèn pa mai anâ ar Chabas qu' l'é si leunh!

MARIA: L'é si descoumoddi, l'aoute journ i èra pa mai leuia ar culte, ài dougù istâ dui oure dërcha.

SIDRAC: Tranquilla, nouz ourèn vitte na nova guiéiza, i sèrè sampe piéna, ma nou i èstarèn tuchi e pèr dui ou tréi siécle nou viyrèn sampe na guiéiza bèlla piéna, ma sènsa pèrsoune dërche...

ANNÀ: Frenà, frenà la fantasia, vou 's n'aroudà? 'Co euch ann passà, arant que lou réi a 's n'anèsse, i nouz avièn di què i nouz ourièn laissà fâ na nova guiéiza!

MARIA: I èra fin-a vèngù da Pinîrol l'arquitèt Salvai pèr sèrcâ na leuia, just qui fousse pa trop dapè a dount i à la guiéiza catolia, paréi a dizia lou dècrèt.

ANNÀ: E peui la 's n'é pa fach rén.

SIDRAC: Mah! Siou sgrur què 'st 'iégge l'é lou viégge boun! 'st 'iégge i a Napuleoun qu'a nou soustén.

PIERRE: L'é vè. Anque sè Napuleoun l'é n'om e, ma nouzaouti, a po

muî. *Seulement le Seigneur peut nous soutenir!*

ANNA (a Sidrac): Ou viè? Vosta counhà al à razoun. La 's vè què l'aoute viégge lou boun Diou a nouz à pa prou soustèngù.

SIDRAC: Vouz avè razoun. Ma – e qu' lou boun Diou 'm pèrdoune – l'aoute viégge, euch ann pasà, na bèlla soudisfasioun nous 's la soun chavâ. Lou vèscou 'd Pinîrol, cant al a sououpù que nou pouièn fâ la guiéiza, al é vougù pu vioulét què sa cotta, al a fach lou diaou a cattre, al a tèmpestà la corte 'd Turin, fin a cant nosta guiéiza i é sparià.

PIERRE: Eh, ja qu'èn poqui ann la n'i é capità 'd coze!

SIDRAC: Ja, arant i campanhin 'd Briquiyras i sè soun arvirà, peui nou soun calà a Campioun, da toutta la Val Lusèrna, gènt 'd Beubi, 'd Rourâ, d'Èngreunha...

JOSUE: Sì, sì i èrou 'co mi, vou m'avè pourtà ou vou paire, aviou na poou, i èra tanti 'd qui catoli, ma pa nun 'd lour al à sèrcâ 'd robame, bèlle sè car miynà 'd moun agge i m'an mèndà "barbèt".

SIDRAC: Nouz anèvèn tuchi dar marqués 'd Rourâ, qu'a ista a Campioun, pèr dirli què nou n'èn pouièn pa mai 'd si *privilegi feudali*, nou duvièn fina paiàli li dréch 's d la boe e tuchi, catoli e

valdés, nou voulièn que quèste coze la finië'ssën.

JOSUÈ: E ma è-la anà finî?

ANNÀ: Mah, l'é capità tout talement vite, arant lou réi al é scapà, pèrqué dapèrtout i s'arviràvën, pa just isì da nouzaouti, peui i é aribà la republica. (*vèrs Sidrac*) Ou 's n'arodà què lou mniste a nouz à di ou la grimme a i eui, a la fin dar culto què lou Moudératoû Geymet al èra istà mèndà a fâ part dar gouèrn? Nè mniste a fâ part dar gouèrn, car' viégge sì què lou vèscou 'd Pinîrol a s'é sèntù mal!

PIERRE: E peui tuchi a balâ ën piasa, a la viroun di arbou 'd la libèrtà, quilli 'd la Toure i an fach balâ fin-a lou marqués!

MARIA: Nou mèndàvën pa mai d'esse *sudditi* ma *citoyen*. Moun fiy què aloura al avia sie ann a m'à fina di :«vou poué pa mai ruzame pèrqué siou ën *citoyen*...». I ài foutù ën lourdoun... e que disgrasià (*vèrs Pierre*), ënvécche 'd ruzalou a grinhava ma ën mat pèrqué a dizia què 'co el al avia ëmparà la nove dar mount.

SIDRAC: Ma l'é pa durà gaire. Lou general Napoleoun a coumbatìa ënt l'Egit e isì i soun arribà lh'aoustriachi e li russi.

ANNÀ: E nouzaoute done aquí nou s'èrèn preocupà, ëntèrméntré ou cumbattie a Bubiana sèrquënt 'd fèrmali.

PIERRE: Li russi i an fina ravajà la Toure, i èrèn teribble. I aribàvën ou sa troupe e smiava què rén pouguèsse fèrmali, i ourièn

pougù fâ n'aoute massacre 'd valdés s'i aguë'ssën vourgù.

JOSUÈ: I ài vist, acampà arant di Apiot i avièn dè caval, ma l'é jo qui li mèndèn?

SIDRAC: Qui, li caval?

JOSUÈ: Ma no! Li russi, li co... li colbaquui?

PIERRE: No! Li *cosacchi*!

ANNÀ (*vèrs soun fiy*): Scouta juvenot, ma l'é què tu 'm n'à jamai parlà 'd cant tu sie anà vèire li *cosacchi*? La sèrè pa que viégge què tu ère ën pastura a i Appià, e qu' la i é sparì doui fé-e e nou i an pa mai trovà?

JOSUÈ (*tout gènà*): Mah, sai pa... lou tèmp a passa, la coze la 's dèsmè'ntièn... fe-e pèrdue? Propi 'm n'arodou pa.

ANNÀ: Ma ouèlou just! Quést isì al a abandounà la fé-e pèr li caval di *cosacchi*, ma mi lou picou, li foutou.

SIDRAC: Laisà istà, la i é passà 'd mai què sie ann e peui nouz avièn tuchi pouou d'aquí *cosacchi*, ënvécche l'é anà bèn. Cant nosti rapresèntant i an encoutrà soun général a Turin a i à fin-a ënvità a marènda!

PIERRE: Nou soun istà fourtunà: li *cosacchi* i soun pa catoli e ënt ar passà 'd 'co lour i an agù 'd proubléma pèr sa relijoun.

MARIA: I soun pa catoli!? I sarèn pa turc?

PIERRE: Ma no, i soun cristian, ma *ortodossi* s'ou voulè savéne 'd mai cha què vou mènde ar mniste.

SIDRAC: E peui, ënt ar més 'd junh dar 1800 lou general Napouleoun a i à batù a Marengo. E euoura nou soun tournà libre, ma nosti fraire 'd la guiéiza Rifourmà 'd la Franse.

ANNÀ: E nou soun *citoyen* 'd la repubblica franséza da cattr'ann.

PIERRE: Pa mai... da l'ann passà nou soun *citoyen de l'empire* fransés. Lou general Napouleoun a s'é ëncourounà Ëmperatoû.

MARIA: La sèrè peui pa què euoura a 's mounta la tèsta 'co el?

PIERRE: Maria pèr piazî, dizè pa quèste coze. Ma vou 's n'arodà què just noou ann passà i nou roubàvèn li miynà?

JOSUÈ: Napouleoun l'é ën grant om, sa lou desidèsse scoumèttou qu'a

sarìa boun fin-a d'arèstâ lou papa, ah! puguèsse coumbatte pèr el countra tuchi si nèmis!

ANNA: Ista quiét què tu sa pa lon qu' la sie la guèra, pèr euoura vai ënt l'(ë-)stabi a coumbatte oub la vacche qu' l'é oura 'd mouze.

JOSUÈ (*a sai un paou meuzi ën barboutënt*): La vacche, la vacche, li caval di *cosacchi* eccou lon qu' la i anarìa.

SIDRAC: Però al a pa tort, Napouleoun a s'é butà countra tout lou mount, la 'm sa què arant ou aprè nou vearèn d'aoute guère.

ANNÀ: Spèrëmme 'd no e spèrëmme què la nou capite pa d'aoute dësgrassie.

SÈGOUNDA PART

SCENA I: *La scena i 's eurp 's d'ën pra, dount la i à ën boutal e 'd tènde, 's l'é poussibou la 's dourìa vérsè da leunh la guiéiza 'd Sén Jan, onhi tant la s'aou ën bourboutili, un d'aquì 15-20000 chit soupatoun 'd taratèrmou qu' i an coulpì la Valadde pèr car' més a partî dar dui d'avril dar 1808. L'é bèn qu'un a léze quèste coze e peui qu'a jounte què nou soun dar més 'd junh dar méime an.*

JOSUÈ: Ëncà 'n soupatoun, la finirè pa mai?

ANNÀ: Qui lou sa? I 'm dizìa Margritin què magara lou Vandalin a 's butèrè a fumâ, ma chèrte mountanhe e la 's crearè ën pèrtus, ën *cratere*.

JOSUE: Ma vah, vouzaoute done ou i ënvèntà toute.

ANNA: Vouzaoute done, 'co lou *régent* d'Ëngreunha!

JOSUE: Bèl choucatoun!

ANNA: 'Co el a di quèste coze, méntre carcun aouti i an vist ënt ar sièl 'd grosse bocche 'd fùic.

SIDRAC: Mi ài propi pa vist rén, sai just què lou dui d'avril, vèrs noou oure la i é istà ën fort coulp d'aoura e peui 'n soupatoun, nou soun apéna riusi a scapâ fora 'd mîzoun què la n'i é aribà n'aoute e noste cazé a s'é unpi 'd filure.

JOSUE: Beh, paire, nou soun fourtunà, arménou la mîzoun i a têngù, pènsà ai paoure Bertin qu'i l'an vista croulà, ou ai Bunèt què i an pèrdù toute la bestie ènt l'(ë-)stabi.

SIDRAC: Sì, l'é vè, a nouzaouti l'é èncà anà bén, ma l'é tréi més què nou vivèn sout a na tènda ma Mozé ènt ar dezèrt, e tu, tu déve durmî ènt que boutal. Qui s' nèn fia 'd durmî èn mîzoun fin a cant que disastre aquì a countinù?

SCENA II: *'na voous da fora) La finirè, la finirè 'co isò, l'é n'aouta prova, ma nou dévèn avê fiduccha.*

SIDRAC: Paul e Catherine Olivet! Que piazî! Què fazè-ou isì 'd nosti liyrî?

PAUL: Nou van su èn noste bosc, veui véire 's la i à carc arbou prou grô, cant la finirè quèsta porquerìa èn charè qu'arfasse lou cubèrt 'd la mîzoun, i nè servarèn li traoul.

CATHERINE: Spèrèmma què la nou toucche pa pasà l'ouèrn fora 'd mîzoun, ma véou què 'co vouzaouti ou durmè fora, ma i fan tuchi... Ar founs 'd la Toure i an tirà su tante baraque 'd bosc e 'd téla e tanta gènt i deurm aquì. Tanti i an pa mai na mîzoun e d'aouti i s' nèn fièn pa a intrâ.

SIDRAC: È(v)nè (*a li mousta car banche*) Stèmse èn moumènt e nou bévèn èn bichér 'd vin, pèr fourtuna la voouta 'd la crota l'é la ménou arvinà e peui encà smounvou carcoza.

(*I sè sèttèn e Sidrac a vai pèrne 'd vin e 'd bichér*).

ANNÀ: Vouz ài pa vist diaménja ar culte e aviou pouu què la vou fousse capità carcoza.

CATHERINE: No, nosta fia Margrita, i avia un paou 'd fioura ma i é

passà. Vou savè qui tèmpoural dar més 'd mai, e nouzaouti a durmî sout a 'n teloun. I a da stupise què nou sièn pa tuchi malavi ou pés. Siou fèstudià pèr l'aouta nosta fia, Suzetta quèlla qu'i é marià ou François da Lantaret, i a dui miynà chit e i n'attènt n'aoute. Spèrèmma que lou boun Diou a véie su nouzaouti.

SIDRAC: Voualà èn paou 'd vin pèr counsoulase d'aquést ann modì. Ma... vouz ài dèstourbà.

ANNÀ: No èrou èn chamin què dizìou què i aviou pa vist ar culte ar Chabas.

PAUL: Èn cha tournâ ar Chabas, i soun passà apéna sie més da l'inaougurasioun 'd nosta bèlla guiéiza touta nova, vou 's n'arodà Sidrac e Josuè gaire nouz an travaia e paia pèr falla.

JOSUÈ: Èm n'arodou què dui ann passà, vèrs lou mé 'd blî cant i nouz an di què i èra istà acchètà la dounasioun dar tèrén faccha da David Vola, e què la sè sarìa èncoumènsà a coustruî la guiéiza, pa nun li criia.

SIDRAC: Ja e 's da ca tèra peui, propi èn faccha a la guiéiza catolia, s'i 'm l'aguë'ssèn di 15 ann pasà, ouriou di qu' l'èra 'd robe da mat.

ANNÀ: E gaire vouz avè courù pèr fala, èn sie més vouz avè tirà su li mur e lou cubèrt.

PAUL: Ja magara nouz an courù èn paou trop, ar prumî coulp 'd taratèrmou la s'é ibèrt 'd pèrtus, i é toumbà èn toc 'd la voouta e lou cubèrt al é restà arvinà. Nou douvièn travaia pu pian. Beuca lou Chabas al a pa pati rén.

SIDRAC: La sèrè 'co què nouz an vourgù fâ la coze èn grant. Quisà què nou sièn pa istà trop supèrbi, na guiéiza aouta ma nun valdés l'avièn jamai vista, oub na voouta a uou sènsa pilie peui.

PAUL: E pataplounf! E pènsâ què nou i an tuchi vourgù bèn subit a n'a ca guiéiza, l'èra 'co èn paou lou sénh què nou s'èrèn arfach. Da 250 ann nou voulièn na guiéiza a Sén Jan ma la nouz èra pa permètù. Cumuna vietà ai valdés, tèra di (ë-)Snhouri 'd Luzèrna e tu, barbèt dar diaou, chamina fin ar Chabas sè tu vole anâ ar culte.

ANNÀ: Ma, ma l'é què moun réire granpapà a ma couintà què soun paire al anava a la guiéiza a Sén Jan? L'èra èn car veiotu, al èra pa fol e a couintava pa dè storie.

SIDRAC: Ah isò 'm la spiegà èn paou 'd tèmپ pasà lou *régent*...

ANNA: Pa qué d'Èngreunha....?

SIDRAC: Figurte! Qué a sa just la storia di bistrò 'd la valadda. No lou *régent* 'd Sén Jan, Mousù

Benech. A m'a di què aprè 'd la *glorieuse rantrée* nosti véi i s'èrèn fach na guiéiza lén pu prè dount euoura i a la guiéiza. Fin-a lou Sinodde dar 1704 a vén fach "*dans le Temple des Blonats*". Peui però i l'an fach sarâ ènt ar 1717.

JOSUE: Dèrmagge, forsi i l'avièn fach méi que nouz aouti lou noste.

PAUL: Dè sgur al èra pu chit e èn viégge i èrèn pa fol e car' pilie i i ourèn facche, istés ma ar Chabas. Ma... car Sidrac n'èn sai èn toc 'd mai què tu: fin a l'inisi dar 1600 i èra jo na guiéiza ai Blounat. I 's trouvava ènt la bourjà di Malanot, què ènqueui i 's mēnda Malan. E una 'd la scuze què i an douvrà pèr beucâ 'd massacranou tuchi ènt ar tèmپ 'd la persecusioùn l'èra propi d'avè na guiéiza èn na leuia pruibia.

CATHERINE: E euoura l'é pés què èntloura, pa mai la guiéiza la 's tourna ar Chabas e quést taratèrmou què a vol pa quittâ, magara a futèrè lén 'co aquèlla, pèr bouneur què lou culte nou lou fan fora èn quèsta stajoun 's nò nouz ourièn poou. Lou sai qu'èn cha pa, ma...

PAUL: Ma nouzaouti la sèré méi què nouz n'ane su ar bosc sènsa mai fâ pèrde tèmپ a nosti amis, bèn qu' la li sie lou taratèrmou, pèr fourtuna lou travai ènt i champ nou pòèn èncà falou, lou sièl a po pa toumbanou 's la tèsta.

(*I sè salutèn peui la coubbia i s'èncamina vèrs li bosc*).

SIDRAC (a beuica la guiéiza): Però i èra bèlla, quisà sè nou i aribarèn a aranjala? Pënsâ què nouz èrèn si fiér: i é coustà 28.445 lire, ma Bén 20.526 nou i an tirà fora nouzaouti isì a Sén Jan.

ANNÀ: Tropp fier, quèsta l'é la quèstioun. Oub aquèst taratèrmou lou boun Diou a vol aroudanou gaire nou soun chit nouzaouti e noste guiéize. Pënsa a lon què di Salomone cant a inaougura lou *tempio* 'd Gerusalemme...

SIDRAC: «*Mais quoi! Dieu habiterait-il véritablement sur la terre? Voilà les cieux et les cieux des cieux ne peuvent te contenir: combien moins cette maison que je t'ai bâtie*».

ANNA: Tu 't n'arode 'co tu né? l'é lou vèrsèt 's dar cal al a predicà noste mniste Meille l'ann passà cant nouz an inaougrà nosta guiéiza.

JOSUÈ: L'èra li 20 dè dzèmbre, i èra tanta gènt, tuchi li mniste oub la cotta, tanta fèsta. Su, pa 'd malincounia nou l'aranjarèn qu' la guiéiza, l'é la prumira què nouz'an fach da libre, nou permètarèn pa a 'n danà taratèrmou 'd foutla lén.

SIDRAC: Sì e nou la farèn talamènt Bén què nosti fiy e nèvouè pèr arménou 500 ann i ourèn pa mai da pënsali.

NA VOOUS DA FORA: Josuè, Josuèèèè.

JOSUÈ: Sì, qui l'é què 'm vol?

FRANÇOIS: L'é mi François, François Gonin!

JOSUE: Vén anëmna aval sout a que arbou a parlâ (i sè sleùnhën,

liysènt lou paire e la maire da 'n liyrî).

ANNÀ (vèrs soun 'om): La 'm piai pa, la 'm piai propi pa 'cma a qui dui i countinouën a trouvasse e a parlâ 'd poulitica, 'd Napouléoun, 'd la libèrtà.

SIDRAC: Al é niysù oub la libèrtà l'ann arant 'd la rivoulusioùn franséza, ou 's n'arodà? L'ai pourtà ou mi a fâ nosta prumira rivolta countra lou marqués, forsi l'é 'co coulpa mia, douviou pa pourtalou, ma nou puièn istane fora? Per lou prumî viégge ènt la storia nou soun *citoyen* nou soun d'om e done 'cma iaouti, pèr lou prumî viégge la i à èn pouè pulitic qu'a beuica pa 'd fane fin pèrqué nou soun valdés...

ANNÀ: Sì, sì l'é lou prumî viégge pèr tante coze, ma l'é difisile capî, istà aprè 'd la coze e peui ài poou, Sidrac, poou 'd l'è(v)vnî, pa poou pèr mi, ma pèr lou mount què nouz an a la viroun, ou viè 'co quèst taratèrmou? La smia na punisioùn dar boun Diou forsi nou douvièn pa arvirase ar réi, nou...

SIDRAC: E brava! Euoura ou razounà ma chéрти *prelati* 'd Pinîrol qui van dire èn gir què quèst taratèrmou al é mëndà dar boun Diou countra li barbèt pèr punili d'èsse tèstoun. Ma ou vié pa què ènt isò la i à èn sènh 'd la proutesioùn dar boun Diou? Pa nun é mort pèr isò, la vourè pura dire carcoza no? La smia caize què lou boun Diou a sè sie butà tra quèsta tèra qu'i é èn chamin

qui vén mata e soun pople pèrqué la nou capitèsse pa rén 'd mal.

ANNÀ (*souriënt*): Ou smià a moun granpapà cant a 'm couintava la storia dar *rimpatro* da la Suissa.

SIDRAC: E l'é la meima coza... la difrènsia l'é què mi siou pa 'nca véi ma al èra voste granpapa èntloura.

ANNÀ: Cant siou niysù a moun granpapà al avia just 47 ann.

SIDRAC: Ou vié? siou pu jouve 'd bèn dui ann.

ANNÀ: E ou sé pa 'nca granpapà e ài poou què la i anarè encara èn paou. Noste fiy a smià pa 'nca pènsâ a nune fie, li dounou èncara tèmp car' ann e peui parlou peui a moun leunh couzin Chaouvie, quél qu'al a la terre qu' la soun èn boina a la noste, 'co el a dourè mariâ sa fia Susanna, e noste fiy a pouria èsse n'om adat a illi.

SIDRAC: Oh sgur, peui qu'iabbie la tèrre què la bònhen ou quèlle 'd noste fiy la rènt la coza moutou bèn ènteressanta! Ma séou divèntà matta? Propi vou qu'ouz avè fach lou diaou a cattro pèr mariame mi, arfusènt que bèl om què vosta gènt i voulièn counhavou pèr om?

ANNA: Èn tant lou diaou a cattro ou l'avè fach vou pèr mariame mi, e peui l'é difrènt el l'é n'om, magara al a 'd coze pu impourtante da fâ què pènsâ a sèrnise na dona...

SIDRAC: Vouz avè propi razoun, mi ènfati ài sernù a cas, ài tirà la

curtibusse e puf! Ou sé saoutà fora vou.

ANNÀ: Vouz avè razoun forsi l'é pa 'nca lou moumènt d'occupase 'd quèste coze... ouh, ma eccou i an finì 'd dèscoure, finalmènt François a 's nèn vai.

FRANÇOIS: Arvéise, mousù Malan, madama...

SIDRAC: Chaou François e salutème ta gènt.

FRANÇOIS: Sèrè fach.

ANNA: Su euoura ar travail! què nouz an tante coze da pènsâ e lou tèmp a passa vite. (*rumour*) ah quèst taratèrmou!

JOSUE: Maire, paire, vouriou parla-vou... dévou... dévou dir-vou na coza èmpourtanta.

SIDRAC: Su avanti stèmse, di pura Josuè

ANNÀ (*la 's vé qu'i vol pa ouï sa parole, i dubita jo carcoza*): Ma la sèrè pa rén que nou pèn pa armèndâ a douman, la i à tante coze da fâ, la vacche, lou fén, la jaline, lou lach, lou buri, i eouou (*èn piourènt*). No Josuè vai pa, siou pa fola, sai què tu e iaouti jouve ou sé èn chamin a parlâ d'anâ a coumbatte pèr Napouleoun, ma tu no, tu poe pa falou. Ou sé èn chamin a umpivou la tèsta 'd tante idee, ma la guèra, no la guèra i é bruta, pènsa a nouzaouti tu nou réste just tu, toun fraire é mort a tréi ann 'd poulmounita, ta sore ènt ar seunh a n'ann, peui pa pèrde 'co tu (*piourènt dèsprà*)...

SIDRAC: Su fazè pa paréi, mi 'co dubitavou... (vèrs Josuè) ma pèrqué euoura?

JOSUE: Pa euoura, nou partirèn n'aouta prima, i nouz urïèn mendà l'istés, tuchi li réi d'Eouropa i soun countra Napouleoun, nou sarièn oubligà a parti a coumbate pèr el...

SIDRAC: Ma 's l'é just pèr acò, nou purïèn diquiarà què tu sie noste ùnic fiy, què la nou sèrv toun travai isì a mîzoun, sai què paiënt na taia spechala la 's po...

JOSUE: L'é pa just pèr isò ma... mi sèntou què quèsta l'é na bataia què nou pòèn pa pèrde, nou dévèn mëntnî la libèrtà què nouz an councouistà. Si tournèsse li Savoia ou si danà dè préire e sa noble done bigote la coumensaria tourna tout ma arant, 'co li rapimènt di miynà. E la li sarìa pa mai dabsounh 'd taratèrmou pèr foute lén nosta guiéiza, i li pènsarièn lour oub la pouvra nira a fala saoutâ e ènt la Franse i arcoumènsarièn a sara-nou ènt la tour ma Marie Durand, i laisarièn pa nosti fiy anâ a scola... No, no scuzame maire, 'st 'iégge partiréi, l'é lou sègount viégge què vou scoutou pa: l'aoute viégge èrou 'n miyna e ài laisa la fe-e da soulètte pèr anâ vèire li *cosacchi* ma aviou dèdin la méima couléra (*A 's nèn vai, i rèstèn sa gènt da soulét, Annà i pioura pa mai, ma i é bèn meuzia*).

SIDRAC: Sai pa lon qu' dir-vou la më smia la countinouasioùn dar dèscours què nou fazièn èn

moumènt passà, al é creisù oub a quèste idee, èn quèst nouu tèm, a vol pa turnâ èn 'réire, e pèr fâ isò al é prout a juase tout.

ANNA: Istà quiét! vou fazè de tout pèr justificalous, vou, vou qu'ouz avè vist la guèra, qu'ouz avè coumbatù ou Maraouda ènt la repubblica ou dourie dirli gaire i é brutta la guèra, l'é èn moustrou qu'a divora la pèrsoune, la famie. Oh Diou, Diou i bastävèn pa li dui fiy què tu 't sie arprè, euoura 'co aquést...

SIDRAC: Scoutame euoura e laisà pa què lou douloû a vou fasse fin-a bëstèmiâ! Vou l'avè pa ouï? Josuè a partirè just n'aouta prima, la li mènca caize n'ann, la li po capita tante coze, magara a dourè pa mai partî, ou a chambière idéa, ou rasounènt oub el nou li la farèn cambiâ nouzaouti.

ANNÀ: No quel aqui al é tèstas, tèstas ma vou! Cant a 's buta èn tèsta carcoza la i à pa mai mézou 'd fali cambiâ idéa, a partirè, a partirè e quisti poqui més arant 'd sa partènsa, i sarèn pèr mi èn douloû cuntinou, lou vearéi isì ènsèm a nouz aouti e pènsaréi qu'a 's nèn vai, la sèrè teribble!

SIDRAC: S'a partirè la sèrè pa fasile nhanca pèr mi, ma créou què nou pòèn pa fâ rén e peui forse al a razoun el, i li mendarèn comounque nosti fiy a coumbatte pèr difende *l'Empire* tantou val qu'a parte cant a vol.

ANNÀ: Eccou l'é sampe paréi difèndélou sampe, quisà dount al

anarè finî? Al é jamai saî da quèste Valadde, istés ma mi, que mount lou atëndèrè lai fora? I 'm dizia l'aoute journ la dona dar mniste què i a 'd parènt èn Fransa, que tra quilli qu'i an fach la rivoulusioun caize vint ann pasà, i èra 'd gènt qui dizien 'd pa créire ènt ar boun Diou. E se noste fiy... oh no veui pa pènsalou leunh ènt ar mès ai *miscredenti* magara masà èn bataia ou da car' maladie.

SIDRAC: E pura ... sie ounèsta, vou cré-e què s'a dechidèrè 'd partî nou pòèn fâ carcoza pèr 'tnilou?

ANNÀ: No, èn founs ar queur lou sai e lou saviou jo arant qu'a nou lou dizèsse, eccou pèrqué siou si sagrinà... peui pa fâ rén, siou rasenhà, ma prearèi lou boun Diou qu'a 'm lou garde... arménou a quèst, ùnic fiy. Ah se trouvèsse la manira pèr fali cambiâ idèa, 'd falou razounâ. Pouguèsse fali capî què bèlle arant 'd la rivoulusioun nou soun aribà, mersì ar boun Diou, a soupravioure, bèlle 's nouz èrèn pa libre, ma èn servitù.

SIDRAC: Ma 'd 'co vou ouz'avè agù joi 'd la libèrtà cant i é aribà, nouz an vist la prima ganhâ 's l'uèrn, nouz an vist lou gran créise e li

poumî fiourî. Nou pourèn soupravioure a naoute lounc uèrn?

ANNA: E pura gaire nou n'an vist e gaire nou n'èn vearèn èncara d'ouèrn, e 's la fuse ma ou dizè, sè la storia la fuse dè stajoun, 's la fouse pa que vai e vén 'd tèmpe èn paou 'd mai ou èn paou ménou countènt, aloura noste Josuè al anaria coumbate e murî inutilmènt.

SIDRAC: Miséria a mi cant ài parlà de stajoun. No no l'é pa parèi ou méi l'é 'd 'co parèi, ma ènt la vita 'd n'om èn vé 'n chambî soulèt de stajoun, pèrqué nou soun la spia d'èn champ'd gran, nou soupravivèn a n'ouèrn savènt què nou murarèn oub la prima e oub l'istà, ma si nou s'abandonè'ssèn ènt ar champ a atènde n'aoute uèrn, qui pouria mai soupravioure? Euoura ë(v)nè, vou minjà carcoza e peui vouz anà durmî... vou l'avè arménou ganhà na coza ou voste fiy!

ANNA: Cala?

SIDRAC: Al à amètù d'avè liysà la fé-e que journ pèr véire li *cosacchi*.

ANNA: Ma ou poué squersâ ènt èn journ parèi?

SIDRAC: Pèrqué i aribou pa a piourâ ma vou, e vou savè pa gaire vouz ènvidiou.

SCENA IV: *La li passa aouti sèt ann, aprè dar taratèrmou la guiéiza 'd Sèn Jan i '(v)nirè riybéta ènt ar 1811. Se 'd la chita storia nou passèn a la granda, voualà què i soun tourna cambià li dèstin 'd l'Eouropa. Aprè la teribbla campanha 'd Russia ènt ar 1813, Napouleoun a vén batù ènt ar 1814 e depourtà ènt l'izoula d'Elba. D'isì a scapèrè e a tèntèrè d'arfase, ma li 18 'd junh dar 1815 a venarè batù pèr l'ùltim viégge a Waterloo. I artoùrnèn da pèr tout n'Europa li véi réi. 'Co èn Piemount i artoùrnèn li Savoia. Car journ apèna aprè èsse sbarcà a Genova, lou réi Vittorio Emanuele I a diquiara oub èn dècrèt què la 's tourna a la véie leggi. Li valdés i soun tourna counfinà ènt la Valadde, pa mai citoyen ma sujét e sujét 'd secounda catégoria. La nosta chita storia i s'eurp 's d'èn viol què da la piasa d Sèn Jan a porta vèrs la coulina, l'é li 30 'd novembre dar 1815.*

PAUL: Bastart, l'é 'd bastart...

CATHERINE: Moun om mouderà lou lèngage, vouz èn préou, vouz ài jamai ouì parlâ paréi.

PIERRE: Vosta dona i a razoun, Olivet l'é pa prudènt dire paréi di rapresèntant 'd la guiéiza catolia...

PAUL: Ma vouz avé vist gaire la n'i èra, i èra tuchi li préire 'd la Valadde a beuica-nou méntre nou saïèn dar culte, noste drî culte ènt la guiéiza e peui èn cha saralou! Ah que faccha i avièn aqui...

PIERRE: E pènsâ què nou s'èrèn fach joi: lou dècrèt 'd mai a parlava pa 'd nosta guiéiza e tuchi nouzaouti a sperâ qu'i 's la fùsèn desmentià, ou i 's fùsèn rassenhà. E ènveche enqueui i é aribà l'ourdin. La s'artourna ar Chabas Paul! La sèrè ma tournâ èn réire ènt ar tèm, nou sè sèntirèn pu jouve.

PAUL: Jouve èn corn! 'm sèntou pré èn gir, qu(èl)la guiéiza nou 's la soun païà, nou i an travaïà, nou l'an faccha 's la tèra dounà da un di nosti, nou l'an aranjà aprè lou taratèrmou e euoura i nou la

sàrèn pèrqué la véie leggi fache pèr contentâ quilli lai oub la cotte la dizìn què pèr li valdés pa nune guiéize a Sèn Jan!

CATHERINE: I dièn què nou l'an faccha trop dapè a quèlla catolia, que nou li dèstouèrèn méntre nou chântèn, magara nou l'aguè'ssèn faccha un paou pu' n lai.

PAUL: Catherine pèr piazî dî pa 'd gavade! Ar Vilâ, a Masèel e sai pa mai dount la dui guiéize la soun pu dapè qu' isì. No lon qu' la li vai pa lén l'é què nouz an fach ma la persoune libre, nouz an fach la guiéiza pèrqué l'èra noste dréçh, èn barba a sa leggi dar diaou! E euoura, euoura smìa fina què carcun pènsè 'd fanla foute lén, nosta guiéiza futla lén! Ma mi nèn foutou lén sèt ou euch 'd lour e peui qu'i 'm tapén lén mi!

PIERRE: No, créou pa qu'i aribarèn a counvinche lou réi a dèsbilâ la guiéiza, bèn què pèr èn paou èn charè 'tnila sarà, charè què nou tàquèn a scribe car *supplìche* propi ènqueui lou Mniste a 'n dizia què lou consistouare al èra

ën chamin a prountane una da mendâ a *sua maestà* a Turin.

PAUL: *Suppliche* voualà ma nou soun tourna butà a la *suppliche*! Ma 30 ann passà: supplicâ pèr poué vènde fora 'd la Valadde, supplicâ pèr publicâ na Bibbia, supplicâ pèr anâ ar cabinét!

CATHERINE: Paul, vou nèn préou i pourimèn oui-vou, butà-ou pa ènt i pastis pènsà a mi e a voste fie, ai nèvou. (*vèrs Pierre*) E Maria? I ista bèn né?

PIERRE: Sì, ma i é rèstà da sa sore, vou savè aprè 'd la mort dar paoure Sidrac l'é bèn què carcun li fasse ën paou 'd coumpanhìa onhi tant.

PAUL: Paoure Sidrac, al avia apèna 50 an, a smiava lou portré 'd la salute e voualà na stupida fioura 'd l'istà i 's le pourtà via! Nou soun propi 'd passage 's d'aquèsta tèra. I à ëncà agù 'd nove 'd Josuè.

PIERRE: Subit aprè 'd la campanha 'd Russia, un journ ën souldà sbandà al é passà d'isì e al avia na lèttra 'd Josuè per sa gènt. Ènt la lèttra a couintava 'd coze teribble, journ qui finièn pa 'd chamin ènt la pianura jalà e couatà 'd fiocca, 'd bial d'aiga guiassà qu'i 's rumpièn sout ar pès 'd l'ezèrchit èntèmèntre lou nèmis a sparava acol a quilli qu'i rèstàvèn ën réire. Pèr fourtuna, Josuè a scrivia da la Germania, aloura la vol dire qu'al é saì da que ënfèrn, e 'co soun amis François Gonin, 'co el a i é aribà a scampà da la mort

CATHERINE: Armersiè'mma lou boun Diou, ma qu'a lèttra gaire i é véia? Mè smia que Annà i 'm n'avia parlà tantou tèm passà.

PIERRE: Le jo passà dui an, peui pa mai rén, da un fiy 'd San German, qu'al é tournà a mizoun, nou savièn qu'a l'èra ëncà viou a Paris arant què la villa i fousse oucupà dai nemis.

PAUL: E moun paoure amis Sidrac al é mort sènsa savè què la n'é istà 'd soun fiy! Ah maledétta guèra, e maledét lour, tuchi a pèrnèsla ou la rivoulusioùn e peui ou Napouleoun. Al a fach bèn aque grant om ènt ar 1809 a arèstà lou papa, propi bèn. Di! E Josuè a i èra! A i èra cant i l'an arrèstà!

PIERRE: 'T l'ài jo di arménou trènta viégge, peui a 't la repetù Josuè l'unic viégge qu'al é aribà a ë(v)nì ën pèrmés, cattro ann pasà. El a i èra pa cant i an arrèstà lou papa, ma al èra a Rouma ou la troupe què ènt aquél moumènt i oucupàvèn la villa.

PAUL: Dimlou ëncà, un di nosti a Rouma, lou drì l'èra istà Pietro Valdo, ma Josuè 'st 'iégge al èra dar liyrì d aquilli qui coumendàvèn!

CATHERINE: Beh! arménou l'a i é arturnà lou sourire 's dar moure, bèlle s'a rèsta enrabià. Ma nou dévèn pa mai èntènvou Pierre, ou vourè anâ da vosta dona e da vosta counhà, salutèmse!

PIERRE: Pèrqué ou '(v)né pa ou mi? A Maria e Annà la fèrè piasì dé vèire dui facche amize e vist què vouz avè pa mai 'd miynà chit

gournâ, ou pouvè minjâ ën boucoun su da nouzaouti. Ën toundin dë mnèsta 'd mai a i é sampe e 'co ën toc 'd toumma.

CATHERINE: Ma sai pa... ài pa rén a pourtâ e peui la paoura Annà i vourè istâ ën paou ën famìa.

PIERRE: Ma que famìa, i nou vé tuchi li journ, ansi siou counvint qu'i déve parlâ ou d'aouti, qu'i déve svagase ën paou, e peui tu Paul tu t'ère si amis 'd Sidrac la sère un piazî pèr illi... e 'co per nouzaouti. E peui mia cara Catherine, la vouz (ë-)smìa pa na bouna scuza per tirâ via voste om d'aquësta via, arant qu'a forsa d'ënsult ai préire, a 's fase butâ ën prizoun?

CATHERINE: D'accordi (*vèrs l'om*) lou faou per vou, per pa qu'ou 's foure ënt i pastis (*i s'ënchaminën*).

PAUL: Ënt i pastis nou li soun jo mia cara dona, li stëssi pastis 'd tanti ann pasà; l'é ma 's lou tëmpe a fousse passà pèr nhénte!

PIERRE: No, nou soun scournâ, battù magara, ma lon quë nouz an ëmparâ pa nun nou lou chavèrè, i pourën tournâ a tratâ-nou da *sujét* ma ourmai nou rèste *citoyen* ënt ar queur. *Citoyen* tuchi l'istés: barbèt ou papista, tuchi li méime dréch. E méime sè lou papa a vol pa, se lou réi a l'ëscouta, sè lou vëscou 'd Pinîrol a fère 'd tout per canchelâ la trase 'd ca esperiënza nou restèrën sampe difrënt. Nouz an vist quë la coze la poën cambiâ e la tournarën a cambiâ ëncara. Voualâ nou

soun arribâ aloura Paul, ta dona i a acchëtâ l'ënvit e tu? Vénës-tu a dinâ ou nouzaouti ou tu préfère countinouâ lou chamin sëmnennt ti ënsulte?

PAUL: Vénou, vénou e arvearèi voulèntî la cara Annà.

CATHERINE: *Dieu merci*, a l'é d'accordi.

PAUL: Ma quilli lai i rèstèn dë bastart!

LA VOOUS 'D MARIA FORA SCENA: *Pierre, Pierre, finalmënt tu aribbe! (peui i intra e i lou ëmbrassa).*

PAUL: Coumplimënt pèr vosta dona, la i à poque oure qui vou vè pa e i vouz aqueui ën manira si dousa, la mia i é dousa just oub ar can.

CATHERINE: Quél arménou a jappa just e a dí pa 'd voste gavade. Viéou pa qu'i é ën chamin qui pioura, spërëmme qu'la li sie pa capitâ rén 'd mal.

PIERRE (*méntre a counsola la dona*): Sù dizème, fazème pa istâ ënt i fëstuddi. L'é capitâ carcoza? Annà i ista mal?

MARIA: Oh no l'é pa rén, l'é 'd joi: n'oura passà i é artournâ Josuè.

PIERRE: Josuè!? Ma l'é manhific, courëmme da el, ë(v)né 'co vouzaouti Catherine e Paul la vou farè piazî arvérlou.

(*I s'ënchamine, la scena i 's rieurp 's la solita cozina 'd la mîzoun di Malan, ën prumî pian Josuè e sa maire qui parlën*).

ANNÀ: E la ferìa a la chamba i 't fai tantou mal? Oh siël... quisà gaire i sère istâ bruta la bataia e tu naturalmënt tu sère istâ ën prumira linéa...

JOSUÈ: Maire, l'é arménou vint viégge que vou diou què la ferìa i 'm fai pa mai gaire mal, bèlle sè douvrèi soupiâ touta la vita, e peui la prumira linéa ou no, la palottoule laz arìbbèn da tuchi li liyrì, e arant ou aprè i chàpèn carcun, a mi 's la fin la m'é anà bén, d'aouti i soun mort aprè 'd tante soufranse. Sì, ènt isò vouz avie razoun i é bruta la guèra i é tantou bruta! Ènt a qui moumènt tu pènze just a masâ, la pouou, la rabbia, l'armour, tout la 's mèscha, l'èra paréi 'co a Waterloo sie més pasà.

ANNÀ: Ma euoura tu sie isì, e just isò la couinta tu sa aprè la mort 'd toun paire aviou propi pouou 'd douvé finì ma vita da soulètta, vivènt 'd i arordi, i arordi 'd moun om e 'd mi fiy mort. Ènvécche lou boun Diou al à vourgù laisate a mi pèrqué ma vita da vèia i fousse pa trop trista.

JOSUÈ: Eh!, sè fousse tournà ou dui chambe boune pouriou pensâ 'd travaiâ noste tère, ènvécche paréi (*a 's beuica la chamba*) nou dourèn trovâ carcun qu'a nouz ajue.

ANNÀ: Lou mniste a 'm dizìa què sè tu tu fousse tournà tu ourie pugù tachâ a moustâ ma *régent* ènt una 'd noste scole, tu sa la i à tanti miynà e tu tu a studiâ e la i à dabsounh dè magiste, e tu ourie 'co lou tèmpe 'd segouî lou travai di champ.

(*Da fora la 's aou n'armour 'd fèsta, peui i pàrlèn tuchi ènsèm e intrèn an ourdin: Paul Olivet, Maria,*

Pierre; Catherine. Paul l'é lou prumî ad aribâ a Josuè e a lou èmbrassa e peui a lou ména d'èn liyrì).

PAUL: Scouta, ma cant ou l'avè arèstà, que moure avilou lou papa, dimrou pèr piatzî vouriou ouilou arant 'd murî...

JOSUE: Ma mi ....

PIERRE: ...Tu ère pa tra quilli chi l'an arèstà lou papa, nou l'i l'an jo di èn toute la manire, ma el nhénte, testas ma èn mul... isì, nèvou, laisa què t'embrasse. Lou boun Diou ènqueui a ma fach un di cadò pu bél 'd ma vita. Ta manha i ma couintà per la via 'd ta ferìa, ma 't véou bén butà...

CATHERINE: Pèrdou-nou sè nou sè soun èntroumètù bèlle 's nou soun pa 'd la famìa, ma nouz avien veuia d'embrasate. E pèrdouna quèst cozo aquì (*i beuica ènrabiâ soun om*) què pèr èsse lou prumî a mëndate 'd nove 's l'arèst dar papa, a s'é dèsmèntiâ qu' la i èra 'd madame da fâ passâ arant...

PAUL: La i à pa 'd madame què laz àbbièn pa èncà èmbrassà Josuè, vou l'i s'é just vou, ma vou sé ma donna e pa na madama!

CATHERINE: Me car Josuè sai què l'èra méi afrountâ lou nèmis què la gèntilèssa 'd moun om, ma nou vòlèn veramènt dirte què nou soun countènt d'avéte tourna isì ènt ar mès a nouzaouti. Toun paire a lou sèntia què tu sarie artournà un journ, a n'èra caize sgur.

ANNA: Si quella qu'i avia tante pouu l'èra mi, ma euoura butëmse a la viroun dar tavou e mingëmna carcoza, paréi ou pourè fâ a Josuè toute la 'dmënde qu'ou voulè.

CATHERINE (*beuiquënt soun om*): Pa toute la 'dmënde, quella 's dar papa no!

MARIA: Alé, mentre nouzaoute done nou preparën, vouzaouti pourtà Josuè a fâ ën vir ënt l'(ë-)stabi e ënt i champ isì a la viroun, al ourè veuia 'd rën(d)se couint dar travai qu'é istà fach e quel qu'a l'é ëncà da fâ.

JOSUE: E charè tourna qu'ëmpare a travaiâ ënt i champ, ënt i drî ann ài pa fâ grô d'aoute quë arsève e dounâ d'ourdre ën bataia.

PAUL: Dounâ d'ourdre? Veus-tu dire quë tu a fach carriéra ënt l'ezèrchit 'd Napouleoun? Eh dimme tu sèrè pa divëntà adiritura sergënt?

JOSUE: 'S l'é pèr acò a Waterloo èrou capitan, avé-ou capì pèrqué nouz'an pèrdù?

PAUL: Ca..pi..tan..! Èn barbèt capitan! Ma l'é grandious, l'é si bèl, ën capitani qu'al a arèstà (*a beuica sa donna*) ...quisà gaire nëmìs! Èn capitan!

PIERRE: Sì, ma la sèrè mèi pa dirou trop fort, euoura i coumë'ndën li Savoia e créou propi pa qu'i dounariën na pansioùn 'd guèra ou na medaia a ën capitan 'd Napouleoun!

JOSUÈ: Ja li Savoia, mama i m'a couintà 'd la guièiza, i mòllën jamai aquilli. La s'artourna ar

Chabas istés ma sè lou tèmپ a fousse passà inutilmënt, i an pa ëmparà rën aquilli, rën!

PIERRE: Lou tèmپ a po pa tournâ ën réire, tu viyrè quë arant ou aprè i nou laisarën artournâ ënt la guiéiza, i sè sbàlhën s'i pè'nsën d'artournâ ai tèmپ 'd la persecusioùn! No nouz an tuchi ëmparà carcoza 'd nouu 's la libèrtà, 's la cousiënna, 's dar dréch 'd créare libramënt a lon quë nou vòlën.

JOSUÈ: Sì barba, vouz avè razoun, lou savè-ou quë ënt l'ezèrchit 'd Napouleoun la i èra fina car préire? Ài parlà oub un 'd lour e a 'm dizia qu'ënt la rivoulusioùn ën Fransa 'co car catoli i an capì quë la relijoun, la fouà, un po pa ëmpounla ma just ësmounla.

ANNÀ: Su, su fora, anà laisa-nou preparà merènda.

(*Lh'om i sàiën, e la done la rèstën da soulëtta ën cuzina*).

MARIA: Aloura, Annà tu i a parlà?

ANNÀ: Si al é tan sagrinà pèr sa chamba, ma créou qu'a la fin a l'achètèrè 'd moustâ ënt una 'd noste scole, la i à tan dabsounh 'd magiste. Saréi jamai prou ricuniysènta a moun om cant a ënsistia pèrqué soun fiy a cuntinouësse a studiâ...

CATHERINE: Oh 'm lou arodou 'co mi, Sidrac a dizia quë lou studi l'èra n'arma poutènta, a dizia «fin dai véi tèmپ li valdés i an vourgù studiâ sa Bibbia, sa storia i an dougù difëndse da i accuse dar nëmìs» Tu sa, créou qu'a l'ouria

vourgù què soun fiy a diventèsse
ën mniste...

ANNÀ: Forsi a lou sarìa divèntà 's la li
fousse pa capità tante coze ënt sa
vita, lou mount al é propi ën
chamin qu'a chambia e moun fiy,
ma 'co moun om, i an dougù istà
daréire aquèsta storia qui cour
sampe pu vitte, ou forsi i courìa,
pèrqué euoura i smìa èssèse
fèrmà... quisà!

MARIA: Josuè al ourè 'co dabsounh 'd
carcun què s'ocupe d'el.

CATHERINE: Na donna! Ën cha què
nou lou cunvìncèn a mariase, al
a 27 an, l'é ën bèl fiy, ài 'd couzin
isì e a Ëngreunha qui an 'd fie 'd
n'età justa, ënt ar vir 'd quinze
journ siou sgura d'ourganizâ ën
bèl mariagge. Sì, sì laisme fâ e tu
viyrè què 't lou sistemou mi...

ANNÀ: Lou paoure Sidrac a puguèsse
ouïte... tu sa ma al a pènsava 's
di mariagge coumbinà, no créu
què 's d'aquést terén ën cha

propi pa que nou 's bùtèn. Josuè
al é ma soun paire a scapèria 'd
coursa bèlle ou la chamba
malavia.

MARIA: Nou dévèn pa oubligalou a
rén, ma co' i à-la què nou viéta
d'ourganizali ën paou la coze? Ai
om la basta laisali l'illusioun qu'
l'é lour a dechidde, peui
nourmalmënt i dechidèn lon què
nou vòlèn nouzaoute!

CATHERINE: Just! Sè a Paul
ourganisavou pa mi lou
mariagge, a sè sarìa jamai
dechidù e euoura a sarìa ën véi
barboutoun...

ANNÀ: Pèrqué ënvecche euoura!?

CATHERINE: Tu sa, nhanca mi peui pa
fâ 'd miracle... Ma tu Annà
preocupte pa, parla oub ar mniste
pèr ca leuia da magiste, qu'a
sèrcâ na donna per toun fiy nou li
pènsa mi e Maria e peui nou
vearèn ma la vai finî.

SCENA V: Lou conteur sè fai ouî:«lou coumplot ourganizà da la tréi done ènt la cuzina di Malan a founsiounerè fin a na mira. Josuè a 's mariarè dui ann aprè, ma pa una 'd la done què la déchiza rësoulùà Catherine e la manha Maria la tènte 'd proupounli. A mariarè na viddoua 'd vintesie ann: Maddalena Revel, da el counuissùà èntèrmèntre qu'i acoumpanhava soun fiy François, ar prumî journ dè scola. E la storia i continùà: la guiéiza Sén Jan, aprè tante suppliche ar réi i sèrè riybèrta ènt ar 1816, a coundisioùn què, ma al arsita èn doucumènt d'èntloura:«Di rimpetto al Tempio de' Protestanti, e per tutta l'estensione del medesimo prospiciente verso levante, venga elevato uno steccato di tavole di legno dell'altezza di trabucchi uno e mezzo, e quello mantenuto in perpetuità, e ciò all'oggetto que non venga recato il menomo disturbo all'esercizio del culto Cattolico».

(Diapositive):

Capi? Per rieurbî la guiéiza èn chavià stèrmala oub 'd pal aout sinc mettre. Li valdés 'd Sén Jan i farèn 'co isò, tra quilli qui la farèn la li sèrè 'co Paul Olivet... nou vou làissèn pènsâ a sa parolle méntre a fai quèst travai.

E lou tèmپ a cour, la Valadde la soun tourna 'n ghetto; l'ospizio dei catecumeni a rieurp la porte a Pinîrol, i tourne li divièt dè stampâ e impourtâ la bibbie. Ma la frontira vèrs l'Europa i é ibèrta ma sampe. D'aquèsta frontira la li passa tréi estrangé qui sarèn bén èmpourtènt pèr nosta storia: lou suisse Felix Neff (diapositiva) a porta sa predicasioùn risvegliata ènt la Valadde, da illi la li naisèrè lou pènsî què la basta pa mai èsse niysù valdés èn chà counvèrtisse d'èn countinou ar boun Diou pèr èsse crouaiant.

Lou reverendo William Stephen Gilly (diapositiva) canoni 'd la guiéiza anglicana, qu'a 's batèrè pèr la

foundasioùn dar coulégge 'd la Toure, fach pèr èsse pèr mai d'èn siécle la leuia pu èmpourtènta 'd la cultura loucal.

Lou general Charles Beckwith, (diapositiva) n'ènglès inamourà di valdés, què ou metode e pasiènsa a i aribba a dounâ a toute la burjà na scola 'd cartî, ènt ar 1848 la n'i èn sarè bén 169 mersî a el, li valdés la sèrè li prumî italian a ganhâ la bataia countra l'analfabetisme.

Li Savoia e lou cléro catoli cunservatiou i sè créièn què lou ghetto a posse countinouâ, ma la storia i é èn chamin qui lou dësfaî. E la storia i é èn chamin 'co a cambiâ li valdés 'd la Valadde e lour i san què tout l'é èn mouvimènt. Al é èn chamin d'euourbise èn noou chapittre.

'Co nosta chita storia i vè sarase car chapittre, un ar viégge carcun 'd nosti pèrsounagge Paul Olivet, Catherine Olivet e Annà Malan, i làissèn quèsta vita (méntre lou conteur a lès quisti pèrsounagge i travèrsièn lou palco). E l'é su

*nosta chita storia què nou vòlèn
ëncà beuicâ en drî viégge. L'é li
10 d'oust dar 1848.*

*Chambra da durmî 'd Pierre Bonnet,
véi, malavi ma luchid 'd tèsta, a la
viroun sa vëia dona Maria, Josuè
e Maddalena.*

PIERRE: Basta parlâ 'd ma salute, lou
boun Diou a nouz a jo fach
vioure mi ma vëia fin a
ouitant'ann, carcoza la douvìa
bén capitame no? Vou sé gëntil
d'esse vougù fin isì, ma vous ài
fâ mëndâ pèrqué vouliou savé
car nove da Josuè. Ài savù què
vouz avè ëncountrà voste couzin,
Giuseppe Malan, lou banquî
qu'èra noste deputà ar Sinodde
ënsèm a mousù Vola.

JOSUÈ: Sì, al é vougù trovanou li sinc
d'oust, lou journ aprè 'd la fin dar
Sinodde, a l'èra ën chamin
qu'artournava a sa mîzoun a
Turin.

PIERRE: Siou véi ormai, ma vouliou
ëncà 'd nove frèsque, lou prumî
Sinodde aprè 'd la libèrtà la mè
smia ën seunh, ma la m'é smia
ën seunh lou mé 'd blî dè st'ann.

MARIA: Eh! ën seunh lou réi qu'a firma
lou *statuto* tuchi i dièn qu' la li
sèrè 'd nove per li barbèt ma pèr
tréi smane nou n'ën san pa rén.
Peui la neuch dar vintecatre 'd
blî i é aribà la nova.

MADLENA: Al à pourtà da Turin moun
leunh couzin Jean Jacques
Parendè, l'é l'ajutënt dar mniste
Bert a Turin dount i travaièn ma
cappellani per laz ambasadde
proutèstante. E dount li valdés

què ìstèn a Turin i van ar culte,
quant i pòèn.

PIERRE: Que roba! Li valdés 'd Turin i
pòèn anâ ar culte just ënt laz
ambassade etrangire. Ah ma
arant ou aprè i nou la laisarèn fâ
na guiéiza a Turin.

JOSUÈ: Giuseppe Malan a m'a dit què
i soun ën chamin qu'i li pënsèn,
ma ën cha fâ atansioùn. La
lettere patenti dar 17 'd blî la dièn
què li valdés i soun libre d'anâ
dount i vòlèn ënt ar *Regno di
Sardegna*, libre de studiâ, 'd fâ
coumèrsi, de spoustasse dount i
vòlèn, ma la dièn 'co più ou
méno què «*non è cambiato nulla
per quanto riguarda il loro culto,
le loro chiese, le loro scuole*». La
vol dire què nou pòèn spoustase
dount nou vòlèn, ma per anâ ar
culte cha qu' nou tourne a la
Valadde.

PIERRE: Na libèrtà a miytà ënsouma!

JOSUÈ: Propi paréi ma la libèrtà i po
pa èsse limità! Oh l'é tout ou la
nouz ëntèressa pa. I n'an parlà
'co ar Sinodde, pa ën manira
ufisiala ma l'idéa l'é què sè lou réi
a nouz a dounà la libèrtà, libèrtà
la déou èsse, pèr la persoune, pèr
lou culte, pèr la predicasioùn, pèr
la tēstimouniansa a quést pais
qu'al a jamai ouï parlâ 'd la
parola dar boun Diou. Beckwith
al a scrich a la Tavola car tēmp
passà e al a di na coza veramēt
bèlla «*da ora in poi o sarete
missionari o non sarete nulla!*». Créou
què isò la sie lon què lou
boun Diou a vol da nouzaouti ënt
l'è(v)nî. Predicâ a quést pais, pèr

isò a nouz a salvà atravers la persecusioùn e la soufranse.

PIERRE: Gaire nove! Siou trop véi per abitouame, pèrqué ài veramènt l'èmpresioùn què la changiarè tout per nouzaouti, noste Valadde, nosta guiéiza. Ma siou countènt d'èsse arribà fin isì forsi carcoza 'd nouz lou veirèi èncara, forsi na guiéiza a Turin.

JOSUÈ: 'Co d'acò i an parlà ènt i couridoù, ar Sinodde, ma sicuramènt la li sèrè na nova guiéiza a la Toure, peui magara a Pinîrol, a Turin...

MARIA: Na nova guiéiza a la Toure e dount?

JOSUE: Più o ménou daran lou coulégge.

MARIA: Dount i èra la tènde ar tèm্প dar taratèrmou?

JOSUE: Truc e branca da qui liyrî, smia què Beckwith al abbie ènt la tèsta èn prougèt 'd na guiéiza èncà pu grossa d'aquèlla 'd Sén Jan.

PIERRE: Spèrèmma qu'i la fasse èn paou méi, 'sno ar prossim taratèrmou la basta èn soupatoun e plouf!

MADLENA: Lou taratèrmou. Gaire tèm্প i é passà, èrou miynà ma capiou lou fèstudi què la ièra a la viroun 'd mi, smiava què tout douguèsse croulâ, tanti i avièn pèrdù toute i èspranse, e ènvéche ènqueui nou soun isì a parlâ 'd nove guiéize.

MARIA: Lou boun Diou a nouz à soucourù 'co ènt a quèlla oucasioùn, bèlle se carcun di nosti a bèstèmiava soun noum. El

al a countinouà a sousti-nou ou soun amour.

MADLENA: E vous savè cant èm siou arodà 'd soun amour fin a piourâ d'emusioùn? Li vintesèt 'd blî cant siou calà a Turin ou Josuè per festejâ la libèrtà què nouz an arsèvù oub la *lettere patenti* dar réi. I èra na granda manifestasioùn pèr fâ fèsta a lou *statuto*, tanta dè qu'la gènt e ènt ar mèl la i èra siesènt valdés. La gènt i batia la man e i an vourgù què nou foussèn nouzaouti a eurbî lou cortéo.

JOSUÈ: E carcun braiava «viva i valdesi, viva le riforme, abbasso i gesuiti!». Ah bounanima 'd Paul Olivet a l'aguèsse pougù èssli!

PIERRE: Al ouria braiâ pu fort 'd tuchi.

MADLENA: Aquì ài ouì qu' lou boun Diou al avia soun prougèt e ma dizia sampe ma maire, a 's dèsmèntia pa 'd si fiy.

MARIA: 'Dco nouzaouti nouz an agù nosta part 'd joi cant la neuch dar vintecatre 'd blî nouz an vist li fùic qu'i s'avivàvèn ènt la Valadde. Subit nou pensàvèn qu' la bruzèsse li bosc e nouz an agù pouu. Peui noste vèzin a nouz a pourtà la bèlla nova. Èn charia avivali tuchi i ann aqui fùic pèr prouvâ la méima joi.

PIERRE: E magara foute lou fùic a nosti chabot!!

MARIA: Eccu qu'a arcoumènsa a fâ la pèrsouna pa séria. La journà dar vintecatre 'd blî cha qu' nou 's l'aròdèn! i é èmpourtanta sas-tu!

JOSUE: E nou l'arodarèn, ma li disèt 'd blî, l'é en que journ què lou réi a la sinhà la lèttre.

MARIA: Disèt, vintecattre, ma qu' la li fai-la. Basta què nou 's l'aròdèn, e qui 's l'aròdèn quilli qui venarèn aprè e qu'i an pa vist tout lon qu' nouz an vist nouzaouti. Ma euoura basta nou vou ténèn pa mai nou vou soun arcuniysènt 'd vosta visita ma nou pòèn pa 'co aproufitane, 'co vouzati vouz avè na mîzoun e 'd coze da fâ. E nouzaouti véi nou

vou fan pèrde tèmپ ou nosti arordi.

MADLENA: Cha qu' nouz àne 's dar sériou, veui èncà passâ da moun fiy, vou savè què siou gramamà pèr lou tèrs viégge?

MARIA: Si i 'm l'an di, èn bèl miynà niysù tréi journ passâ.

PIERRE:Vés-tu, vés-tu ma vèia! I ista tout lou journ sarà èn mîzoun ma i aribba sampe a savê tout. Lou diou sampe siou paralisà, li véou poc, la dènt la 'm soun toumbà, ma ài d'ourèie fine, quèlle 'd ma dona!

VI SCENA: *I së salùtèn. La së chambia scena: l'é la meïma leuia dount Maria i a di a Pierre què Josuè al èra artournà.*

JOSUÈ: Vou më smià oub 'd pènsî da cant nouz an laisâ la mîzoun 'd mi barba!

MADLENA: Pènsavou a lon qu'a nouz a di voste barba. Tout chambia tré vitte, tanti di nosti i soun èn chamin a pènsâ 'd laisâ la Valadde, dount la vita i é si mizéra. I pè'nsèn d'anâ èn Sudafrica ou n'America. Daouti i van istâ a Pinîrol ou a Turin pèr travaïâ.

JOSUÈ: L'é pa da ènquei què la coze chàmbièn, touda ma vita l'é istà èn chambiamènt countinuo, 'd coze nove, ma moun barba al a razoun: la libèrtà i portèrè 'd proubléma e nou pòèn pa èncà savê cali.

MADLENA: Oh së... beh! pènsèmlî pa.

JOSUÈ: No, no anà avanti, magara vosti pènsî l'é 'co li me.

MADLENA: E së la libèrtà la fousse pèr tanti l'oucasioùn 'd pa mai fâ rén? Pèr pènsâ ai propri afâ e a si bèzounh pènsènt què touda la rèsta la vén aprè, ma tantou aprè. Euoura nou sarèn ma tuchi iaouti sènsa limitasioùn. Èn charè èsse veramènt valdés la bastèrè pa mai naise valdés.

JOSUÈ: Vou rasounà 'd ma li "momiers" qu' la setta què propi isî a Sèn Jan car' ann passâ i an rout la guiéiza per anâ aprè 'd l'ansian Lantaret e i an fâ sa chita guiéiza. 'Dco lour i dizien què la basta pa èsse niysù valdés ma què èn chà counvèrtise tuchi li journ.

MADLENA: D'acordi aquilli i ezàgerèn , ma l'èra pa sbalhà soun razounamènt e a l'e(v)nî a lou sèrè sampe ménou. Vou savè fin

a euoura la 's niysia valdés, la s'èra sarà isì ènt la Valadde, sarà ènt ar *ghetto*. Euoura tuchi nou pourèn partî pèr nosta via.

JOSUÈ: Ma 'co arant la 's pouìa laisà tout. Bastava anâ all'*ospizio dei catecumeni* e dire què èn voulia virâ la fouà , e li préire i tè dounàvèn 'd sordi, èn travai e sè tu ère na fiya fina li sordi pèr mariate.

Ènt ar milasiesèntestanteuch i li soun fina aribà oub ar mniste 'd Sén Jan: Matteo Danna. I lh'an dounà na pansioùn 'd duisènt scu d'or a l'ann, i l'an batià ènt ar dom e lou duca a i a fach da piyrin. E pura l'é l'unic mniste a èsèse virà e la i n'é pa istà gaire 'd nosti fraire e noste sore qu'i se sièn catoulizà e èntloura la couvnià 'd mai què euoura!

MADLENA: Ma l'èra difrènt tu douviè sèrnî, euoura la bastarè ana aprè di tèmp, la servirè pa cambiâ relijoun, la bastèrè èndurmise, e jo ènquei la n'i a tanti què i an na fouà qu'i deurm.

JOSUÈ: E vou vou pènsà què la sie just arveiali dèdrê. Vou vié vou razounà ma li *settari*.

MADLENA: Vou préou sèrcà 'd capî, sèrcou pa la divizioùn 'd nosta guiéiza ma créou què li nosti tèmp i vòlèn 'd nove rèsposte. La sèrè sampe pu difisile dirse valdés sènsa èslou pèr daboun. Beckwith al a razoun nou sarèn mèndà a

èsse *missionari* a tèstimouniâ 'd pèrsouna.

JOSUÈ: Ma si, vouz avè razoun 's d'isò. Pènsou però què nou dévèn pa esaltase ma chèrti arveia qui jùdiquèn tout e tuchi èn na manira spietà e i s'aròdèn pa què noste boun Diou al é mizericourdiou e prount a pèrdounâ. Vou crée què nouz ourièn pougù loutâ countra lou nèmis savènt 'd fâ 'd coze oudiouse se nouz aguè'ssèn pa pènsà a la mizericordia dar boun Diou?

MADLENA: Aco 'co l'é vè ma mi pènsavou pa tan a quilli qui sbàlhèn sèrnènt, creènt 'd sèrvî lou boun Diou, pensavou a quilli què èn paou ar viégge i 's nèn van leunh. Ènt l'è(v)nî sè la libèrtà i rèsta nou pourèn 'co véire lou spetacle tré triste dè 'd guiéize veuide pèr lou culte 'd la diaménja, de 'd gènt què i 's desènterè'ssèn 'd la testimouniansa 'd fouà a si miynà. Lou boun Diou a nou risparmie quèsta preuva.

JOSUÈ: Oh sè la capitèrè la sèrè na coza leunh e nouzaouti nouz ourèn arménu èn vantagge.

MADLENA: Cal?

JOSUÈ: Nou lou vearèn pa mai, nou sarèn jo oub lou boun Diou.

La lucche la 's dèstisèn e la s'auo chantâ lou cantique 137.

FIN

La grafia dei testi in occitano

Segni e norme che si diversificano dall'uso ortografico italiano:

VOCALI:

ë : come *e* del francese di *je*. Es.: *tëmp*

eu : come *eu* del francese di *peur*. Es.: *neuch*

ou : come *u* dell'italiano *lupo*. Es.: *boun*

u : come *u* del francese *tu*. Es.: *tuchi*

y : come *i* dell'italiano *baita*. Es.: *fiy*

L'accento indica la vocale tonica e, nel caso di *e*, anche il grado di apertura (è) o di chiusura (é). Nelle parole prive d'accento la vocale tonica è quella della penultima o ultima sillaba, a seconda che la parola termini in vocale (es.: *mniste*) o, rispettivamente, in consonante (es.: *moumënt*) o in semivocale (es.: *jamai*). L'accento circonflesso indica la maggior durata rispetto all'italiano delle vocali sia atone sia toniche (es.: *pënsâ*, *mîzoun*).

L'apostrofo indica la caduta occasionale di vocali (es.: 'd per *ëd* < *dë*). Il trattino tra due segni vocalici uguali in successione denota la presenza di due articolazioni distinte (es.: *fé-e*).

CONSONANTI:

c : in posizione finale, come *c* dell'italiano *cane*. Es.: *Sidrac*

ch : come *c* dell'italiano *cena*. Es.: *vacche*

dz : come *z* dell'italiano *zero*. Es.: *dzëmbre*

gu : seguito da *i*, *e*, *ë* come *gh* dell'italiano *ghiro*. Es.: *aguësse*

j : davanti ad *a*, *o*, *ou*, *u*, come *g* dell'italiano *gelo*. Es.: *jo*

lh : come *gl* dell'italiano *figli*. Es.: *lh'*

n : in posizione finale, come *n* dell'italiano *ancora*. Es.: *an*

nn : in posizione finale, come *n* dell'italiano *nasò*. Es.: *ann*

nh : come *gn* dell'italiano *gnomo*. Es.: *mountanhe*

qu : seguito da *i*, *e*, *ë* come *ch* dell'italiano *chino*. Es.: *aquisti*

s : come *s* dell'italiano *sole*, in tutte le posizioni. Es.: *asuivà*

z : come *s* dell'italiano *rosa*. Es.: *caize*

Per segnalare la maggior durata delle consonanti indicate con digrammi, si reduplica solo il primo elemento. Es.: *vacche*

Lou tèm̃p d'la guèro

Èrsitasion sù la vitto dî partijan, faito oou la claso I Meddio a l'eicolo dâ Prîe, dâ proufèsour d'lèttra, Claudio Tron, l'ann d'eicolo 1973-74, ën reipounso a un ënvit d'l'ANPI, eùiro traduito ënt â patouà d'la Val San Martin.

PÈRSOUNAGGE:

Sharlinno, la maire, proupièrario d'la meizoun deitruto dâ fùec foutù dai tedesc
Margaritto e Anà, sâ fillha
Anrietto, qu'à aloujà la famillho deigrasiâ
Donatella, Daniela e Cinzia, fillha d'Anrietto
Liccou, lou poustilhoun
Marchelin, Giancarlo, Silvano, Bruno e Sergio, partijan
Franco, Ferruccio e Daniel, sooudà tedesc
Rosanna, ex stafëtto dî partijan

PRIM ACTE

Lou mê d'èstèm̃bre 1944. Ènt uno meizoun dë Manëllho, aprée dâ fùec foutù dai tedesc lou mê d'oout, Sharlinno e sâ fillha alòggën da Anrietto e da sâ fillha, Donatella, Daniela, e Cinzia

SHARLINNO: Qui sa soc la n'ê d'moun om, a qu't'ouro. Â saou pancâ quë notro meizoun ê itâ deitruto dâ fùec e qu'l'à brùzà tou lou fën!

ANRIETTO: Eùiro tacà pâ mai a voû tourmëntâ pèr votrà deigrasia. Notre cubèrt a voû queurbo e a voû paro d'la pleuo tan coum nou: â beuico pâ qui lh'à sout per fâ soc â deou.

SHARLINNO: Ou sabbou, où sé tro' brava, ma mi pourèi zhamé dëmèntiâ quë tèribble 12 d'oout. Èn to aguê vît brùzâ sa meizoun e aribâ a pèno a se scapâ, ën si tirant aprée sâ fillha (*i embraso Anà e Margaritto*). Ai ëncâ

sampre ën laz oourëllha lou bram dëspèrà d'lâ vaccha e lou jap tërourizà d'la vèso.

ANÀ: Mi cò seùmou totta lâ neuit d'èse â més d'â fùec. La m'ësmillho d'èse a Troia, pui m'ërvëllhou d'un randoun e apeno la m'touërno sonn, d'vê, la m'ësmillho d'èse a caval sù d'uno vèso qu'ullo: ai la tètto pleno d'counfuzioun d'soc ai eitudiâ a l'ecolo e d'soc ê capitâ a Manëllho.

DANIELA: Oùi, tè capisou, ma eùiro l'ê parélh, perqué la souvënënso ê ëncâ tro' frêcho. L'ê pâ pousibble dëmèntiâ ën pâ bien pi d'un mê. Ma a la lonjo tu veirèe quë tu t'nën

sounvéne peui moc pi com d'un brut seum.

DONATELLA: Pënsà qu'la pouïo co anâ pes. Lh'ê arèstà notro meizoun. Eùiro l'ê co la votro. E î sërèe votro tan qu'ou n'ourèe bèzounh.

CINZIA: Pënsoummo a l'avèni: calcozo m' di què la guèro deou papi durâ bien. Beucà Mussolini: un ouriò dît qu'â dèvio zhamé aguê fin; sî tribunâl coundanävën quèlli qu'èrën pâ dacordi òoub el a la preizoun pèr dè dèzena d'ann. Eùiro al ê belle liquidà; lou gouvèrn fashiste d'Salò, ouz anà vè qu'â vai dâ cùèl tan coum quel d'Roummo. E parélh la guèro vai finî.

MARGARITTO: Ouï, mamà; Cinzia i à razoun. Èn to pâ què nou s'deicouràggën. Lou fashisme e la guèro, la vai anant sù la pèl dè quèlli què sè deicouràggën. Sè nouz aguéсэн agù un po pi d'erleuri dâ '22, ènquei nou sèrièn pâ chapà parelh.

LICCOU: (*l'ê lou poustilhoun: â picco a l'û e al intro èncâ dènant qu'â lh'àièn dît d'intrâ*) Uno lèttro da la Germanio: l'èsmillho l'ècrituro d'Jan: pènsou qu'ou véie pâ l'ouro dè l'ubrî. Spèroummo qu'â doune d'bounâ novèlla sù soun conty. Èrvèise.

TOUTTA: Èrvèise e mèrsi.

ANRIETTO: Moun fraire â sèrcho sampre d'noû fâ couragge, ma mi la véou pâ bello. Ai sampre pou què la m'aribbe la novèllo qu'al ê mort. Beucoummo soc â di. La lèttro i ê cazì

toutto sansurâ. (*Î lei, peui i s'butto a plourâ*). Ou diziou mi... lèiè!

MARGARITTO: (*î lei*) «Ma caro sore, lh'à doou bien què vouliou t'eicrire, ma lh'ei seou pâ aribà. Da cant i m'an meirà ènt què nouvèl camp dè travalh, eisì a Mathausen – sansuro –. Eùiro, cant ouz anà leire ma lèttro, mi lh'ei seou peui papi. Mi e dui aoutri, nouz an tèntà d'èscapâ, ma î nouz an chapà cazì subit... – sansuro –. Dmatin, i nouz amàsèn. Ai pâ pou d'murî. Sè nou fousèn ità un po pi fùèrp vint an pasà, ènquei nou sèrièn pâ finì parelh. Vou veui bien bèn. Souvènèou sampre d'mi. Votre Jan». Proppi soc diziou pureùiro. Lou tèstamènt d'un què nou laïso la charjo d'èrzistâ a la prepotènso dî nadzi-fashiste.

ANRIETTO: Tu véie, Sharlinno, què nouz an tuti notro part: pureùiro l'èr nou què vou fèzièn couragge; eùiro l'ê ta fillho què nou fai couragge a nou. La s'capî què sè pènsou a la maire dî fraire Caffer¹, qui an amasà l'aoutre jouèrn a Masèel, devou forsi èncâ me cousoulâ, què nèn dizèou?

---

¹ Lî fraire Enzo e Dario Caffer.

SËGOUNT ACTE

(La memo meizoun, un po pi d'un mê aprèe, a la fin d'otobbre 1944. Anrietto è en camin a butâ a post sa meizoun. Margaritto, qu'à tacà a fâ l'èstafëtto dî partijan, intro en seno. Foro l'ê jò eicur).

MARGARITTO: Anrietto, èrou eiqui dareire ta meizoun e lh'à dooutrei partijan ènsèmp a Marchelin. Lh'èro dèznaou autrî partijan ferî eitèrmà sù pèr Salsëtto e lî tedesc n'an chapà catorze². Noû pon-lò venî dint, pèr vê soc la s' po fâ?

ANRIETTO: Da cant è mort moun fraire, ai papî pouou d'rien. Peui noû soun tutta d'donna e alouro noû risquen pâ granqué. Laisoummo moc calcun d'gardo sè pèr câs aribésèn lî tedesc.

MARGARITTO: Sèns'aoutre. Noû fan sampre parelh. Da cant faou l'èstafëtto, ai vît gaire en to èse sampre prudènt e meifiavou. Eùiro lh'èdmandou. *(Margaritto sorto e subit aprèe intrèn Marchelin, Giancarlo, Silvano, Bruno e Sergio. Anrietto s'èrtiro en l'aoutro stansio).*

MARCHELIN: Alouro, mî joue, soc noû fan-lo? Catorze dî notre soun en lâ man dî tedesc; qu'to sèmano ènt â rastrelamènt qu'ê parti da Peirouzo, i n'an amasà dui a sanc fréit èmbèc î fèzièn la gardo â

---

² La pèrzènso d' Marchelin è ènvèntâ. Sù pèr l'alp dè Salsëtto la lh'ê capitâ lou 27 d'otobbre dâ '44 lou fattou què contio Margaritto.

pont dè bôc qu'ê îtà fait â Pont Raout³; a lâ Sannha i an amasà la fillho dî Roustanh⁴. Eùiro i s'la pillhen fin ouu lâ fillha, eiqui bastart!

SERGIO: Mi dirîou d'fâ sooutâ un'aoutro vê lî pont. Sè noû lour buttèn lâ tripallha â soulelh, peui î pillhèn la gènt d'eisî. Âmèncò, s'î vòlèn vèni roumpre laz èscattoula, quî vénèn a pè. S'î soun pâ boun a randâ l'Aigo Groso, qu'î nouèn.

GIANCARLO: Mi, ènvecche, dirîou dè serchâ d'nen chapâ calcun. Ètant nou lou fan chantâ. S'â chanto dabèn e sè la nouz èsmillho qu'â diè la vèrità, noû s'l'èrbèllen moc aprèe, pèr lou baratâ â moumènt just. Sè no, noû veirèn soc fâ.

---

³ Lou Pont Raout, èntèr lou Poumaré e lî Clos, al èro îtà fait sooutâ ènsèmp a d'aoutri dai partijan, pèr èmpâchâ ai mezzou tedesc dè vèni en la Val San Martin. Peui al èro îtà èrfait dè bôc. Alouro lî tedesc avièn cougi lh'om d'la Valaddo dè fâ la gardo en manières què àmèncò lî pont dè bôc fousèn pâ touchâ.

⁴ Alda Roustanh, dè trènt'ann, fuzilhâ dai tedesc la matin a l'albo dâ 24 d'otobbre 1944, perqué i èro sourtîo d'sa meizoun ouu la lèntèrno a la man.

SILVANO: Noû veirèn un cornou! Së tu lou mande a l'ënfèrn, lour î mandèn ën paradî la gënt dâ paî. Së tu t'lou porte aprèe, l'ê uno rounnho quë finî papî e â boun moumënt a t'escappo e â vai chantâ ai tedesc dount noû soun eitërmà.

BRUNO: Sëgount mi nouz an lou muzèl. Noû pon nhanco japâ coum lâ vèsa bèlle s'l'ê lour quë soun dë vèsa. Î rëspëtèn nhanco lou mindre lâ legge d'guèro. I s'la pillhèn oou lî chivil perqué i lei la fan pâ oou lî sooudà. Èn tërìo...

MARGARITTO: (*i intro d'un randoun*)
Ma gënt ai poou qu'i aribbën; ai oouvî japâ la vèso dî Breuizo a Chabrans, peui quëllo dî Pons a la Baiso.

MARCHELIN: Vio, ma gënt! Drant dë chapâ lh'aoutri, beuicoummo vë d'salvâ la pèl! (*Î sortèn d'couërso*)

DANIELA: (*I intro oou Donatella e Cinzia*). Mamà, noû soun anâ dai Pascâl; i nouz an dît qu'i an chapâ catorze partijan a Salsëtto.

ANRIETTO: Oûi, nouz oû sàbbën; lh'à mai doutrei jouèrn qu'î pìquën fort, ma îto chuttou, pèrqué l'ësmillho qu'i aribbën. Margaritto lh'à jò oouvî.

CINZIA: E s'î vénèn da noû, soc noû dièn-lo?

FRANCO: (*da foro*) Ehi! Aprire subito, oppure noi avere ordine di sfondare vostra porta!

DONATELLA: Avanti, avanti; la nostra casa è sempre aperta per chi ci viene con maniere gentili.

FERRUCCIO: Aperta? Anche se arrivare partigiani banditi e ribelli?

CINZIA: Veramente i partigiani stanno nascosti su per la montagna e non sono mai venuti da queste parti.

DANIEL: Non essere venuto nemmeno comandante Marcellin con altri quattro banditi? Noi avere informazioni precise. Ora noi perquisire la casa. Voi stare ferme e allineate contro muro. Se fare piccolissimo movimento, noi sparare.

ANRIETTO: Guardate pure, noi non abbiamo nulla da nascondere.

FERRUCCIO: Tenere ferma anche la lingua!

(*Lî tedesc beùiquën ënt â tìret, sout â tavou, peui ën l'ëstansio dapè ën foutënt tout ën l'aire*)

FRANCO: (*da l'ëstansio dapè*) Avere trovato! (*tuti touèrnèn intrâ*) Già: voi aprire casa per tutte persone gentili. Voi aprire casa a luridi ebrei! Dove essere padrone di questo schifoso libro?

ANRIETTO: Due metri sotto terra. Quel libro è l'Antico Testamento ebraico che apparteneva a mio nonno, pastore. Da molti anni non lo avevo più visto e non ricordavo assolutamente dove fosse.

FRANCO: Ah sì? Esserci stato molto vento in questi giorni: avere spolverato a meraviglia libro di vostro nonno.

DONATELLA: Non è il vento che l'ha spolverato, sono io. L'altro giorno mentre riordinavo la nostra camera l'ho trovato in fondo a un cassetto: mentre pulivo il resto ho pulito anche quello. È tutto lì.

DANIEL: Forse essere vero. Tutto essere pulito e ordinato in quella camera. Voi essere protestanti?

CINZIA: Sì, anche voi?

DANIEL: Io essere protestante; mio camerata più biondo, anche; l'altro essere cattolico. Ma coi fatti di guerra, religione non c'entrare. Noi difendere ordine e civiltà, contro disordine e ribellione banditi. Adesso noi andare, ma voi stare in guardia a non aprire casa vostra né a partigiani né a ebrei, neanche se gentili; capito?

TUTTE: Sì.

ANRIETTO: Siete molto buoni.

(Lî tedesc sortèn oou bru' deut)

DANIELA: Tu sê uno buziardo, mamà. Nun t'aviën ëdmandà soc tu pënsave d'lour. Të crie-tu d'lî fâ venî brav për daboun, sê tu die qu'î soun d'bravo gënt? Tu a capì quë për lour l'ërlijoun lei intro pâ: bèllo robbo. Un cristianisme qu'afourtî la prepoutënso, la vioulënso, l'ënjustisio contro lî pi paoure e lî travalhoou: l'ê l'ërlijoun dâ nazisme e dâ fashisme.

SHARLINNO: *(da foro)* S' po-lo?

ANRIETTO: Vënè puro!

(lh'intro Sharlinno e Anà)

ANÀ: Ou m'ësmilhà un po eipavantâ. Soc la lh'ê-lo mai capitâ?

CINZIA: Nouz an agù uno perquizisioun.

ANÀ: Voû? Dai tedesc? I vouz an-lo fait deivîf?

DONATELLA: No, pâ noû; i an boulvërsà toutto notro meizoun. Figuraou qu'i an troubà la vellho Bubbio ebraico dë notre reire donn, qu'èro mnistre. Î criën quë nouz aguésën eitërma calc ebreou. L'ê vê quë la nh'à calcun ën la valaddo, ma eiquì nouz an nhanco agù bëzounh d'countiâ d'balla.

SHARLINNO: Oû dëvè aguê agù uno bèllo poou!

TÈRS ACTE

(Un ann aprèe, ën so d'Anrietto. Sharlinno e Margaritto soun ën camin dë lavâ lh'aize).

SHARLINNO: L'ann pasà a qu't'ouro, oouriou zhamé ëspèrà d'pougué tournâ si vitte a ma meizoun. Tè souvênê-tu, Margaritto. La i ê îtà un moumènt què tu lei ère moc pi tu qu'avie un po d'couragge.

MARGARITTO: Oui; eùiro saou nhanco pi coum fèziou. Forsi l'èr d'couragge, ma forsi l'èr co d'ëncounsiënso. Cant lei pënsou, la m'ësmillho qu'èrou encâ bien meinâ. Eùiro saou pâ sè sèriou ëncâ parelh. Puro aviou razoun mi. Papà al èr' pâ dispèrs; la guèro i ê îtà ganhâ contro lí tedesc e ënqueui ê coumënsâ l'ërcoustrusioun pâ moc d'lâ meizoun ma co d'l'Italio.

SHARLINNO: Veramènt saou pâ bën soc la vol dire. Mi më seou zhamé ëntèrësâ gaire d'poulticco, saou moc què lou fashisme al à pourtà la guèro. Drant un anavo voutâ; lí dèrrièri ann la s'fèzio papi laz elecsioun. Ma eisì l'èr pâ cambià bien. Eùiro î dièn què la sè vai peui mai voutâ e, ansi, què noû vòttèn peui co nouz aoutrâ donna. Mah! S'i noû laisèsën a notrà casèrola la sèriou melh.

SERGIO e ROSANNA: S' po-lo?

SHARLINNO: Intrà puro.

MARGARITTO: Oh, Rosanna, coum la vai-lo, da cant noû fèziën laz ëstafëtta ënsèmp? (a s'ëembràsën).

SERGIO: Noû soun vèngù voû dire què la vai bën, pèrqué noû s'mariën.

MARGARITTO: Cribbiou, qu'ou sè lèst! Lh'à apeno sei më què la guèro ê finio e ouz aribà jo a fâ famillho?

SERGIO: L'ê boun capî: nouz an pâ bien d'esigënsa, aprèe tou soc nouz an vît.

MARGARITTO: Ah, eicouto un poc, Sergio, la fâ-tu peui îtà a lâ casèrola ta fënno?

SERGIO: Soc voulê-tu dire?

MARGARITTO: Nouz èrën ën camin a discutte oou mamà d'lâ donna què van peui voutâ. Illhe î di qu'i oouriou stimà melh se mëlâ d'sâ casèrola, pèrqué î capî pâ rien d'poulticco. Vouz aoutri, què nèn dizèou?

ROSANNA: Mi ai pâ atëndù fin eùiro pèr dire a Sergio soc nèn pënsavou. Èn la bando dî partijan, vèniou a bën tan coum el. E alouro, eùiro e sampre: lí memî dréit e lí memî douvèr. Èn la famillo e ënt â paî la donno

deou èse eigalo. Ën to pâ leisâ
coumandâ lh'om da soulet.

SHARLINNO: L'ê pâ quë veullhe qu'î
coumandën da soulet, ma tu véie
peui, cant ouz aie d'meinâ. Al ê
peui përr forse pi libbre quë tu.

ROSANNA: Proppi pâ. Î soun peui tan
seou coum meou. S'a lî vol peui,
â deou peui aguê la santo
pasiënso d'calâ dâ leit co el cant î
ploûrën peui la neùit.

MARGARITTO: Oui, ën famillho l'ê boun
fâ. Ma ën l'ëstat, com la vai-lo
èse? A dire la vëritâ, co mi
pënsou: lî memî dréit e lî memî
douver. Ma capisou pâ granqué
nhanco mi d'poulitico.

ROSANNA: Mi ai capì trei coza: lou
fashisme â voulio l'ordre e oub
eiqu'l'eicuzo â chalpizavo la
libërtâ e la justisio; lî libërâl î
vòlën la libërtâ ma ai pâ peui

ëncâ capì së lh'à peui co un po
d'justisio ou së lh'à peui dë ric
eifounzâ e dë paourî diaou; lî
souchaliste e lî coumuniste î vòlën
la justisio, e alouro la richeso ê
peui melh eipartìo, ma ënt î paï
dout î gouvèrnën i an tòout la
libërtâ. Mi saou quë l'ordre dî
fashiste, lou veui pâ. Përr la rësto,
ai pancâ dësidâ.

SERGIO: L'ê pâ peui quë përr nouz
aoutri om lâ coza siën pi clara. Mi
créiou quë tuti ënsëmp, om e
donna, nouz ëmpàrën peui la
demoucrasìo moc oou
l'ëspëriënso. Lou fashisme a nou
l'à pâ moutrâ. Ën to peui quë
nou l'ëmpàrën a la lonjo, magaro
oou calc ësbalh, oou d'eitrasù, dë
travall, d'eituddi. L'ê përr eiquen
quë l'ê ëmpourtant quë nou lei
siën tuti: om e donna, velh e
jouve.

FIN

Centro Culturale Valdese Editore
Via Beckwith, 3 - 10066 Torre Pellice
tel.0121.932.179; fax 0121.932.566
centroculturalevaldese@tin.it
www.fondazionevaldese.org

*Questo “Quaderno” è stato realizzato
con il contributo della Provincia di Torino
ai sensi delle L.R. 26/90 e 37/97.*

Dicembre 2003